

กระบวนการแสวงหาการบริการสุขภาพของผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อม
ในจังหวัดราชบุรี

นัตยา วงศ์ยะรา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

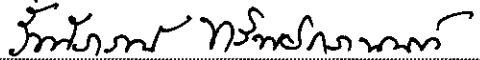
มิถุนายน 2547

ISBN 974-383-841-4

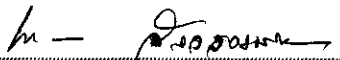
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณา
วิทยานิพนธ์ของ นาดยา วงศ์ยะรา ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ ของมหาวิทยาลัย
บูรพาได้

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

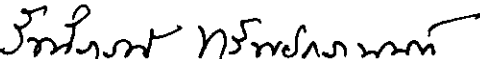
 ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัชนิกร ทรัพย์กรานนท์)

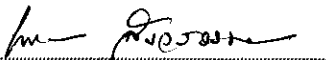
 กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นารีรัตน์ สังวรวงษ์พนา)

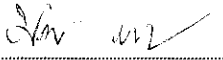
คณะกรรมการสอบปากเปล่า

 ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัชนิกร ทรัพย์กรานนท์)

 กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นารีรัตน์ สังวรวงษ์พนา)

 กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มณีรัตน์ กาครูป)

 กรรมการ

(นายแพทย์กัณตพ รุติรุ่งเรือง)

 กรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร. นายแพทย์ศาสตรี เสาวคนธ์)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ ของมหาวิทยาลัยบูรพา

 คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร. ประทุม ม่วงมี)

วันที่ 30 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2547

การวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์ ระดับบัณฑิตศึกษา
จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา
ประจำภาคปลาย ปีการศึกษา 2543

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดีด้วยได้รับความกรุณา และช่วยเหลือให้คำปรึกษา แนะนำแก้ไขอย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนิกรณ์ ทรัพย์กรานนท์ ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์นาริรัตน์ สังวรวงษ์พนา กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้รับความรู้ แนวทาง และประสบการณ์ในการทำวิจัยเชิงคุณภาพอย่างกว้างขวางขึ้น จนสำเร็จเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบปากเปล่าที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดราชบุรี โรงพยาบาลราชบุรี สถานีอนามัยในจังหวัดราชบุรี และผู้เกี่ยวข้องที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการให้ข้อมูลต่าง ๆ รวมถึงผู้เขียน แปลเรียบเรียง เอกสาร และตำราต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยใช้ประกอบการวิจัยเพื่อให้เกิดความไวเชิงทฤษฎีด้วย

ขอขอบพระคุณผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อมทุกท่านที่เสียสละเวลาในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิจัย ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย จงบันดาลให้ทุกท่านและครอบครัวมีความสุขภาพที่แข็งแรง รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องที่อำนวยความสะดวก และให้ร่วมมือในการเก็บข้อมูลอย่างดี

ขอขอบพระคุณ คุณพ่อ พ.ท.รวม วงศ์ชะรา และคุณแม่สมพร วงศ์ชะรา คุณน้ำสนม หมีนทีรี น้อง ๆ ทั้ง 3 คน พ.ญ. ธนิตา วิภูษิต และอนุภพ ที่ให้กำลังใจและช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จนกระทั่งสำเร็จ เพื่อน ๆ สาขาการพยาบาลผู้สูงอายุที่ร่วมเรียน ร่วมทุกข์ร่วมสุข ให้กำลังใจช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาที่ดีตลอดมา และพี่ ๆ เพื่อน ๆ จากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีราชบุรี ที่ให้กำลังใจและทำงานแทนในขณะที่ผู้วิจัยลาศึกษาต่อ

นาตยา วงศ์ชะรา

41911176: สาขาวิชา: การพยาบาลผู้สูงอายุ; พย.ม. (การพยาบาลผู้สูงอายุ)

คำสำคัญ: กระบวนการแสวงหาการบริการสุขภาพ/ ผู้สูงอายุ/ ข้อเข่าเสื่อม

นาตยา วงศ์ยะรา: กระบวนการแสวงหาการบริการสุขภาพของผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อม
ในจังหวัดราชบุรี (HEALTH SEEKING PROCESS OF THE ELDERLY WITH
OSTEOARTHRITIS OF KNEE IN RATCHABURI PROVINCE) อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์:
รัชนิกรณ์ ทรัพย์กรานนท์, Ph.D. (Nursing), นาริรัตน์ สังวรวงษ์พนา, คม. (บริหารการพยาบาล).
121 หน้า. ปี พ.ศ. 2547. ISBN 974-383-841-4

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการแสวงหาการบริการสุขภาพของ
ผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อมจังหวัดราชบุรี โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ทฤษฎีพื้นฐานเชิงอุปมาน
(Grounded Theory) เก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2543 ถึงเดือนสิงหาคม
พ.ศ. 2544 โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกต และการบันทึกภาคสนาม ข้อมูลทั้งหมดได้
ทำการวิเคราะห์ตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ จนข้อมูลมีความอิ่มตัว ได้ผู้สูงอายุซึ่งเป็น
กลุ่มตัวอย่างจำนวน 12 คน

ผลการวิจัยในครั้งนี้ได้ทฤษฎีเชิงเนื้อหา “การมีชีวิตอยู่กับความปวด” ซึ่งมุ่งอธิบายว่า
ผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อมมีชีวิตอยู่กับความปวดอย่างไร มีเหตุผลในการจัดการกับความปวดและ
ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากความปวดอย่างไร และใช้วิธีการใด ซึ่งกระบวนการนี้ประกอบด้วย
4 หมวดหมู่หลัก ได้แก่ 1) ความปวด 2) ผลกระทบจากความปวด 3) การจัดการกับความปวดและ
ผลกระทบของความปวด และ 4) การสนับสนุนทางสังคม สรุปได้ว่าผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อมต้อง
เผชิญกับอาการปวดที่ข้อเข่า ซึ่งส่งผลกระทบต่อร่างกาย จิตใจ และสังคม ทำให้ผู้สูงอายุจัดการ
กับความปวดด้วยวิธีการต่างๆ ทั้งการแพทย์แผนปัจจุบัน การแพทย์แผนโบราณ และการรักษา
ด้วยวิธีการอื่น ๆ โดยปัจจัยสำคัญต่อการแสวงหาการบริการสุขภาพคือ การได้รับการสนับสนุน
ทางสังคมโดยเฉพาะบุคคลในครอบครัว

ทฤษฎีเชิงเนื้อหานี้ช่วยให้บุคลากรทางสุขภาพมีความเข้าใจในกระบวนการจัดการกับ
ความปวดของผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อมได้มากยิ่งขึ้น โดยมีการผสมผสานความรู้ทางวิทยาศาสตร์
การรับรู้และความเชื่อเกี่ยวกับโรค และวัฒนธรรม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบบริการ
สุขภาพในการให้การดูแลผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อมเกี่ยวกับการปรับตัวในการเผชิญกับความปวด
การมีส่วนร่วมของครอบครัวในการลดผลกระทบของความปวด เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี
ขึ้น

41911176: MAJOR: GERONTOLOGICAL NURSING; M.N.S. (GERONTOLOGICAL NURSING)

KEYWORDS: HEALTH SEEKING PROCESS/ ELDERLY/ OSTEOARTHRITIS OF KNEE

NATTAYA WONGYARA: HEALTH SEEKING PROCESS OF THE ELDERLY WITH OSTEOARTHRITIS OF KNEE IN RATCHABURI PROVINCE.

THESIS ADVISORS: RARCHARNEEPORN SUBGRANON, Ph.D. (NURSING),

NARIRAT SUNGWORAWONGPANA, M.Ed. (NURSING ADMINISTRATION). 121 P.

2004. ISBN 974-383-841-4

The purpose of this qualitative research was to study health seeking process of the elderly with osteoarthritis of knee in Ratchaburi Province. A grounded theory approach was used to generate a substantive theory. The data collection methods used were including indepth interview, observation, memo, and fieldnote, during June 2000 to August 2001. Data was analyzed using qualitative research approach until data was saturated. Twelve participants were interviewed.

The substantive theory that emerged from the data was named "lived with pain." The theory described how the elderly with osteoarthritis of knee lived with pain, how the participants managed pain, impact of pain, and reason behind each solutions. The process of living with pain encompassed the related four-categories as follow: 1) pain, 2) impact of pain, 3) pain management and effect of pain management and 4) social support. The findings of this study revealed that the elderly with osteoarthritis of knee confront with pain which effected their lifes physically, mentally, and social. The participants used mordern medicine, thai traditional medicine, and other treatments in order to manage their pain. The important factor in health seeking behavior was social support, received from their family members.

The theory can assist nurses and other care providers to gain a better understanding of the managing pain process of the elderly with osteoarthritis of knee. Health care providers should intregrate scientific knowledge, perception, belief of the elderly, and cultural knowledge into clinical practice as well as healthcare system. Family support can also help the elderly with osteoarthritis of knee to cope with pain and decrease effect of pain to promote the quality of life of the elderly.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
คำถามการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
ขอบเขตการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
โรคข้อเข่าเสื่อมในผู้สูงอายุ.....	8
ปัจจัยที่มีผลต่อการแสวงหาการบริการสุขภาพ.....	15
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาการบริการสุขภาพ.....	20
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาการบริการสุขภาพของผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อม.....	24
ทฤษฎีพื้นฐานเชิงอุปมาน.....	24
ฐานแนวคิดในการวิจัย.....	28
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	30
ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	30
ขั้นตอนในการคัดเลือกบัญชีกลุ่มตัวอย่าง.....	30
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	32
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	37
การตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล.....	41

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิจัย.....	44
ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง.....	44
ส่วนที่ 2 ทฤษฎีเชิงเนื้อหา “การมีชีวิตร่วมกับความปวด”.....	46
5 สรุปและอภิปรายผล.....	73
สรุปผลการวิจัย.....	73
อภิปรายผล.....	74
ข้อเสนอแนะ.....	95
บรรณานุกรม.....	98
ภาคผนวก.....	111
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	121

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ตัวอย่างการให้รหัสของข้อมูลจากการสัมภาษณ์.....	37
2 ตัวอย่างการจัดหมวดหมู่ของรหัสจากการสัมภาษณ์.....	38
3 ตัวอย่างของการลดทอนจำนวนหมวดหมู่ย่อยของการสัมภาษณ์.....	39
4 จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามข้อมูลพื้นฐาน.....	44

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 การมีชีวิตรอยู่กับความปวดของผู้สูงอายุ.....	48